

Олег Лісовець

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Київ)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У статті розглядаються методологічні засади організації процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах сучасної університетської освіти. Встановлено загальні закономірності та світоглядні позиції щодо сутності соціальної освіти в умовах сучасної освітньої парадигми вищої школи. Охарактеризовано основні методологічні підходи (системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, контекстний, синергетичний, технологічний, компетентнісний) в організації процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників. Здійснено інтеграцію концептуальних ідей окреслених методологічних підходів для цілісного уявлення про досліджуване явище.

Ключові слова: соціально-правова компетентність, освітня парадигма, методологічний підхід, системний підхід, діяльнісний підхід, особистісно-орієнтований підхід, контекстний підхід, синергетичний підхід, технологічний підхід, компетентнісний підхід.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах реформування ідеологічної і філософської парадигми вищої школи потребують чіткого визначення вихідні концептуальні положення підготовки фахівців нового типу мислення. В об'єктиві нашого дослідження знаходиться проблема підготовки майбутніх соціальних працівників, а саме: формування їх соціально-правової компетентності в умовах університетської освіти. Ефективне вирішення цього завдання неможливе без ґрунтовного наукового аналізу теоретико-методологічних засад організації освітнього процесу у сучасній вищій школі як в цілому, так і в контексті соціально-правової підготовки студентів-майбутніх соціальних працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У даній статті ми опираємося на наукові дослідження проблем якісного функціонування системи вищої освіти (С. Калашнікова, В. Кремень, В. Луговий, А. Новіков, М. Поташник, О. Слюсаренко, Ж. Таланова та ін.); запровадження компетентнісного підходу підготовки фахівців (Н. Бібік, Дж. Констант, Ю. Мозер, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, Д. Равен, О. Савченко, Л. Салганик, Е. Тоффлер та ін.) теорії та методики професійної підготовки фахівців із соціальної роботи (Д. Анастас, С. Архипова, С. Белічева, В. Бочарова, С. Григор'єв, Л. Гусякова, І. Зверева, І. Зимня, М. Доуел, А. Капська, О. Карпенко, В. Курбатов, Ф. Парслоу, Ш. Рамон, Т. Семигіна, С. Тетерський, Є. Холостова, С. Шардлоу, Ю. Швалб та ін.). Відмітимо, що різні аспекти соціально-правової компетентності фахівців соціальної сфери висвітлюються у роботах Р. Альберта, К. Белл, С. Брайє, Д.С. Бредвея, С. Вернона, Т. Волох, М. Горбушиної, М. Губанова, С. Гуріна, Я. Кічука, І. Ковчиної, А. Коротун, С. Кожевнікова, Р. Меддена, М. Престон-Шута, К. Русских, Г. Садрісламова, А. Сафіної та ін. Проте, визначення методологічних принципів та підходів до оптимальної організації процесу формування соціально-правової компетентності саме майбутніх соціальних працівників в умовах сучасної університетської освіти потребує окремого дослідження.

А тому, **метою даної статті** є обґрунтування методологічних засад організації процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників, що передбачає вирішення таких **завдань:** встановлення загальних закономірностей та світоглядних позицій щодо сутності соціальної освіти в умовах сучасної освітньої парадигми, виявлення сукупності методологічних підходів, застосування яких дозволяє розкрити на загальнонауковому рівні зміст і особливості організації процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників та скласти цілісне уявлення про закономірності й істотні зв'язки між досліджуваними явищами у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Приступаючи до вирішення поставлених завдань, насамперед, укажемо, що методологія як вчення про методи пізнання та перетворення світу, про структуру, логічну організацію, висновки і засоби діяльності в галузі теорії і практики осмислюється сучасними науковцями в широкому та вузькому значеннях і набуває конкретизації через загальну і спеціальну (часткову). Так, у широкому розумінні методологія – це сукупність світоглядних позицій і принципів, які використовується для розв'язання складних теоретичних і практичних завдань, у вузькому значенні – сукупність методів пізнання, що розкривають вихідні принципи і способи їх конкретного використання в пізнавальній і практичній діяльності [5, с. 10]. Загальноприйнятим є і виділення рівнів методологічного пізнання (за Е. Юдіним) – філософського; загальнонаукового; конкретно-наукового; рівня методики і техніки дослідження [9, с. 40–44]. Вважаємо, що розгляд методології педагогічної науки як системи вихідних положень філософського, загальнонаукового і конкретнонаукового рівнів створює необхідні передумови для конструктивного добору та продуктивного застосування існуючих знань для організації процесу формування соціально-правової компетентності в умовах університетської освіти. На цій підставі маємо, насамперед, звернутися до філософських трактувань сучасної вищої освіти, які виступатимуть відправною точкою обґрунтування методологічних засад нашого дослідження. Відмітимо, що початок нового століття характеризується процесами становлення нових парадигм у філософії і теорії освіти, на порядок денний виходить питання про методологію і практику формування нових моделей і парадигм освіти, які б відповідали ХХІ століттю. Так, передбачається, що в даний час формується постіндустріальна система освіти, що відповідає постіндустріальному суспільству [4]. У нинішньому інформаційному суспільстві і гранично нестійкій політичній ситуації у світі недостатньо лише «знати», мати «навички», «уміння», «компетенції», здатності пристосовуватися до навколишнього оточення; необхідні особистісні якості, які дозволяли б змінювати світ на краще, бути здатним передбачати невідомі досі виклики і загрози, свідомо і активно – колективно і індивідуально – протистояти їм.

Вітчизняні науковці (В. Андрущенко, В. Баранівський, І. Бех, І. Зязюн) також підтверджують, що сутність модернізації системи освіти полягає у переході до нової *освітньої парадигми*, під якою розуміється сукупність принципів, ціннісних настанов і способів організації освітньої діяльності, які визначають кут зору на освіту: її мету, модель та освітній ідеал, адекватний антропологічним та соціокультурним запитам суспільства [7, с. 38]. Ще однією складовою нової освітньої парадигми, на думку О. Новікова, має стати відмова від розуміння освіти як отримання готового знання і уявлення про педагога як носія готового знання. На зміну приходить розуміння освіти як надбання особистості, як засобу її самореалізації в житті, як засобу побудови особистої кар'єри. А це змінює і цілі навчання та виховання, і його мотиви, норми, і форми і методи, і роль педагога і т.д.» [4, с. 42]. Особливо це актуально для вищої освіти, яка у ХХІ ст. залишається основною базою формування суспільного інтелекту, наукових досягнень. До того ж перед вищою освітою відкриваються нові горизонти, пов'язані з інноваційними технологіями, які сприяють накопиченню величезних масивів нових знань і їх стрімкому поширенню. Це особливо важливо в контексті парадигмального плюралізму сучасного освітнього простору, тобто синхронічного існування у освітньому просторі багатьох філософсько-педагогічних освітніх парадигм, які поступово поповнюються різними новітніми парадигмами (парадигма ноосферної освіти; парадигма інноваційної освіти; парадигма відкритої освіти; парадигма глобальної освіти) [6, с. 86]. При цьому можемо відмітити, що практично відсутня загальна інтегративна теоретична система, у межах якої можна було б пояснити взаємодію цих парадигм. Тому науковці (В. Андрущенко, В. Огнев'юк, Т. Розова, О. Савченко, В. Світлична, Т. Чистіліна та ін.) вказують на необхідність створення інтегративної освітньої парадигми, яка б дозволила виробити єдині принципи та перспективні засади розвитку освіти відповідно до сучасних соціальних реалій, окреслила умови співіснування та конструктивної взаємодії різноспрямованих освітніх парадигм.

Указані тенденції парадигмального оформлення нової освітньої методології цілком узгоджуються з проблематикою нашого дослідження. Адже соціальна робота, по суті, є синтезом наукових концепцій і напрямів практичної роботи, інтегрованим, універсальним видом професійної діяльності, міждисциплінарною наукою. Введення в Україні у кін. ХХ ст. інституту соціальної роботи, організація і функціонування мережі закладів та установ соціальної сфери актуалізували розвиток такого напрямку вищої освіти як соціальна освіта. У контексті нашого дослідження ми орієнтуємось на професійний підхід до розуміння сутності соціальної освіти, який передбачає вивчення місця соціальної освіти в контексті загальної та спеціальної освіти, її ролі у формуванні професійних якостей фахівця соціальної сфери (С. Григор'єв, В. Жуков, А.Капська, Л. Мардахаєв, В. Нікітін, П. Павленок, В. Сафронова, В. Сластьонін, С. Толстоухова, Г. Штінова та ін.).

У цілому методологічні засади вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних працівників відображають взаємодію, взаємозв'язок і взаємозумовленість соціальних і педагогічних явищ та процесів, що ґрунтуються на наступних *методологічних принципах*: науковості, об'єктивності, природовідповідності, історизму, системності, єдності свідомості та діяльності, розкриття сутності і вирішення суперечностей на основі діалогічної взаємодії з використанням пізнавальних засобів процесу методологування (аналізу та синтезу, абстрагування і конкретизації, диференціації та інтеграції, ідеалізації й узагальнення, ототожнення і сепарування, порівняння, умовиведення, використання категоріально-понятійного апарату як засобу мисленнєвої діяльності). Слід враховувати, що незважаючи на той факт, що сучасна педагогічна наука збагатилася новими методологічними підходами, немає і не може бути єдиного, універсального дослідницького підходу. Тому далі проаналізуємо ті з них, які є найбільш важливими з точки зору нашого дослідження, і в сукупності визначають специфіку та оптимальну організацію процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників.

Насамперед, звернемося до *системного підходу* (Б. Ананьєв, О. Аверьянов, В. Афанасьєв, І. Блауберг, А. Брушлінський, Л. Виготський, В. Загвязинський, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, С. Рубінштейн, В. Сластьонін, В. Шадриков та ін.), який вважаємо провідним методологічним прийомом пізнання, що дозволяє дослідити процес формування соціально-правової компетентності студентів як відкриту систему, що розвивається. Адже саме цей підхід передбачає розгляд явища об'єктивної дійсності як сукупності взаємопов'язаних елементів, що утворюють систему. Відносно побудови системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників системний підхід, на нашу думку, є множиною науково-теоретичних знань про різні аспекти даної системи, для отримання яких необхідно: виявити основні елементи системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників (суб'єкт і об'єкт, мета і результат та зміст, засоби, форми, методи їх досягнення та ін.); визначити структуру системи як єдність стійких системоутворюючих ієрархічних взаємозв'язків між цими елементами і різними її рівнями; виділити функції окремих рівнів і елементів системи, які в сукупності забезпечують її цілісне функціонування.

Далі зупинимось на характеристиці *діяльнісного підходу* (О. Леонтьєв, І. Підласий, М. Скаткін), використання якого до аналізу, проектування та організації процесу професійної підготовки фахівців (і, зокрема, майбутніх соціальних працівників) сприятиме забезпеченню практичної спрямованості цього процесу. Зазначимо, що згідно з діяльнісним підходом розвиток особистості відбувається у тісній залежності від тієї діяльності, в яку вона включена. Відповідно, і в основу професійної підготовки студентів вітчизняні вчені (В. Андрущенко, Л. Дудар, А. Бойко, А. Каплан, А. Капська, В. Луценко, О. Шевнюк та ін.) закладають діяльнісний підхід, який дозволяє розглядати студентів як активних суб'єктів пізнання, співпраці та спілкування, відповідаючи на важливі питання як навчити студента вчитися, стимулювати його мисленнєві та пізнавальні процеси, актуалізувати творчий потенціал. У контексті нашого дослідження ми маємо враховувати той факт, що професійна підготовка соціального працівника включає в себе не лише діяльність педагога і студента в

межах освітнього процесу, але й самостійну діяльність суб'єкта, саморозвиток, засвоєння суб'єктом досвіду шляхом аналізу, осмислення і перетворення сфери діяльності, в яку він включений. Слід враховувати необхідність орієнтації майбутніх соціальних працівників на багатоаспектність соціальної роботи, різнопрофільність проблем і специфіку потреб різних груп клієнтів. При цьому саме діяльнісний підхід дає змогу досліджувати здатність студента до саморозвитку, формувати вміння орієнтуватися в безперервному потоці інформації, обирати стратегію для досягнення визначених цілей тощо. Важливим при цьому є постулат, що саме в діяльності відбувається розвиток особистості. Дидактичний принцип розвитку особистості передбачає єдність діяльності і свідомості особистості, що забезпечує розвиток мислення студентів (К. Альбуханова-Славська).

Реальною психолого-педагогічною і науково-методичною основою вирішення багатьох задач, пов'язаних з реалізацією діяльнісного підходу може виступати *контекстний підхід*, що передбачає здійснення навчального процесу в контексті майбутньої професійної діяльності за допомогою відтворення у формах і методах навчальної діяльності реальних виробничих зв'язків, вирішення конкретних професійних завдань (А. Вербицький, Т. Дубовицька, А Федорова та ін.). Основними складовими контекстного навчання є предметний і соціальний контексти майбутньої професійної діяльності фахівця. Контекстний підхід дозволяє створити умови для взаємопроникнення навчальної і професійної діяльності як способу досягнення професійної соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників. Мова йде про організацію навчального процесу в контексті майбутньої професійної діяльності шляхом відтворення у формах і методах навчальної діяльності студентів реальних зв'язків і стосунків, вирішення конкретних професійних завдань, які вимагають опори на нормативні документи та використання соціально-правового інструментарію.

Безперечно, проблематика нашого дослідження зумовлює розгляд і одного із провідних сучасних методологічних підходів у педагогіці вищої школи – *особистісно-орієнтованого* (В. Беліков, Є. Бондаревська, В. Бочарова, В. Шадріков, І. Якиманська та ін.), який передбачає формування особистості майбутнього фахівця як професіонала через організацію різних видів діяльності в процесі підготовки та реалізацію суб'єктної позиції студента. Орієнтуючись на дослідження Р. Вайноли [2], окреслимо основні завдання щодо урахування й застосування особистісного підходу в підготовці майбутнього соціального працівника, а саме: розробка системи педагогічних технологій самоактуалізації майбутніх соціальних працівників у процесі самовизначення, самореалізації та самоствердження особистості; відбір змісту, форм та методів особистісного розвитку майбутнього соціального працівника; орієнтація змісту навчальних предметів на особистісний розвиток студентів; визначення взаємозв'язків особистісного розвитку та форм організації самостійної навчальної діяльності студентів тощо. Науково-методичним орієнтиром у процесі визначення експериментальної моделі формування соціально-правової компетентності студентів, слугують і принципи, на яких вибудовується особистісно орієнтована освітня система університету, а саме: пріоритет індивідуальності, самоцінності студента, який є суб'єктом навчального процесу; співвіднесення освітніх технологій на всіх рівнях освіти із закономірностями професійного становлення особистості; визначення змісту освіти рівнем розвитку сучасних соціальних, інформаційних, виробничих технологій і майбутньої професійної діяльності; випереджувальний характер освіти, що забезпечує формування професійної компетентності майбутнього фахівця; визначення дієвості освітнього закладу організацією навчального середовища; врахування індивідуального досвіду студента, його потреби в самореалізації, самовизначенні, саморозвитку [8, с. 210–211]. Зазначене дозволяє посилити акценти на функціях та педагогічному сенсі процесу продуктивного формування соціально-правової компетентності майбутнього соціального працівника як особистісно-професійної якості, що впливає на такий регулятор суспільних відносин як права людини. Водночас, виходячи з того, що мова йде про особистість, яка становить собою «множинність частин», що робить її неповторною, а вплив зовнішнього світу часто призводить до складнощів у розвитку людини

і її переживань, що посилює роз'єднання цих частин і деформацію особистості, то, безперечно, соціальний працівник має передбачати і розробляти відповідні стратегії і технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів.

Вважаємо важливим і розгляд у контексті нашого дослідження методології *синергетичного підходу* (О. Князева, С. Курдюмов, І. Пригожин, Г. Хакен та ін.), яка базується на таких принципах: самоорганізації (розвиток системи відбувається у напрямку, визначеному її власною структурою у процесі обміну інформацією, що здійснюється у кожній позиції такої системи, а не лише в окремих її складових); самоструктурування (визначення архітектури і композиції системи у кожний конкретний період її існування винятково завдяки внутрішнім властивостям самої системи); резонансності управління (своєрідності типологічно правильно організованого впливу); багатоваріантності шляхів еволюції системи [3, с. 38]. У дослідженні формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників використання синергетичного підходу пов'язано з тим, що в умовах динамізму сучасного світу повне врахування заздалегідь, до дрібниць усіх деталей життєвого шляху особистості стає маловірогідним. У сучасних умовах традиційна організація професійної підготовки не є достатньою для забезпечення ефективного професійного самовизначення особистості, оскільки сталися фундаментальні зміни в культурно-ціннісній орієнтації людини. У результаті змінилися підходи до моделювання особистості професіонала: особистість людини постіндустріального суспільства розглядається в динаміці, як особистість, яка самовизначається; як відкрита система, що самоорганізується та має емерджентні властивості; для соціально-психологічної і педагогічної підтримки якої потрібне знання і правильне застосування принципів синергетики з метою продуктивного використання потенціалу особистісної самоорганізації.

Вважаємо, що синергетика дозволяє методологічно посилити значущість процесу самовизначення і розвитку особистості майбутнього соціального працівника у процесі його підготовки до соціально-правового захисту як суб'єкта професійної діяльності. У синергетичному контексті формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників – це створення ситуації пошуку, формування власних знань, пошуку власних способів побудови професійної перспективи розвитку. Таким чином, діалогічна сутність синергетики сприяє продуктивному використанню її апарату при дослідженні процесів самовизначення і самореалізації майбутніх соціальних працівників у формуванні соціально-правової компетентності. Синергетичний підхід дає нам можливість доповнювати, говорити про визнання здатності соціального працівника до самоорганізації, активного творчого конструювання, власного світобачення і багатоаспектної соціальної діяльності.

Продовжуючи огляд сучасних методологічних підходів, врахування яких вважаємо вирішальним фактором для наукового обґрунтування ефективної системи формування соціально-правової компетентності, ми звернемося до *технологічного підходу* (А. Алексюк, В. Беспалько, В. Бондар, Р. Вайнола, І. Зверева, І. Зимняя, Т. Ільїна, І. Підласий, А. Капська, О. Карпенко, Т. Лаврикова, В. Петрович, Г. Селевко, С. Смирнов, Л. Фрідман та ін.). При цьому ми цілком поділяємо позицію О. Карпенко, яка, розкриваючи прояви нових підходів у професійній освіті соціального працівника, наголошує на обов'язковості врахування в системі професійної освіти технологічного підходу, який передбачає гнучке інструментальне управління навчальним процесом [3, с. 47]. Вказуючи на необхідність технологізації процесу формування соціально-правової компетентності студентів-майбутніх соціальних працівників в умовах університету, ми маємо на увазі відхід від невизначеності у побудові освітнього процесу і перехід до науково обґрунтованої вмотивованості кожного його етапу, максимального спрямування на результативність. Технологічний підхід надає змогу здійснювати багатоваріантне моделювання, проектування і конструювання рішень освітніх ситуацій і задач. Саме на основі цього підходу ми пропонуємо розглядати процес реалізації моделі системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників, яка буде представлена в наступних розділах дослідження і в основі процесуального компоненту якої покладено спеціально розроблену педагогічну технологію.

Далі відмітимо, що технологічний підхід, як і інші інноваційні методологічні підходи (ситуаційний, поліпарадигмальний, інформаційний, ергономічний та ін.) лише здобувають наукове обґрунтування та визнання. У цьому переліку знаходиться і *компетентнісний підхід* (О. Акулова, В. Болотова, П. Гальперін, І. Зимняя, В. Козирев, Г. Селевко, А. Хуторський та ін.), який поступово перетворюється на провідний, базовий методологічний підхід у системі вищої професійної освіти, виступаючи своєрідним «сучасним корелятом багатьох традиційних підходів» [1]. Акцентуючи увагу на результаті освіти, даний підхід розглядає його не як суму засвоєної інформації (на відміну від традиційних підходів), а як вміння діяти в різних, у тому числі, в проблемних і нестандартних ситуаціях. Іншими словами, компетентнісний підхід у вищій освіті забезпечує ціннісно-результативну спрямованість професійної підготовки фахівця. У контексті даного дослідження це дозволяє змодельовати цілі і результати освітнього процесу як норми його якості, відобразити результати формування соціально-правової компетентності в цілісному вигляді як систему компетенцій випускника, що виступатимуть показниками готовності до здійснення професійної діяльності. При цьому компетентнісний підхід висуває свої вимоги і до інших компонентів освітнього процесу – змісту, технологій навчання, які створювали б ситуації включення студентів у різні види діяльності, засобів контролю і оцінки тощо. Виходячи з цього, саме компетентнісний підхід слід розглядати оптимальним методологічним базисом для побудови системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, здійснений вище аналіз основних методологічних підходів дозволяє: спрогнозувати результати процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери; здійснити пошуки оптимальних шляхів забезпечення високого рівня готовності студентів до професійної діяльності у соціальній сфері. Це можливо при інтеграції концептуальних ідей окреслених методологічних підходів: розгляду процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників як системи з урахуванням усіх чинників, що діють на це явище (системний підхід); моделювання в навчальному процесі майбутньої професійної діяльності студентів, яка максимально відтворює специфіку соціально-правової складової соціальної роботи і наповнена актуальним змістом відповідно до чинного законодавства (контекстний підхід); формування особистості майбутнього фахівця в активній проектно-дослідницькій (евристичній), навчально-пізнавальній та навчально-професійній діяльності, обстановці підтримки, фасилітації професійно-особистісного зростання та саморозвитку (особистісно-орієнтований підхід, діяльнісний підхід); орієнтація ходу навчання на гарантований сукупний освітній продукт і кінцевий результат шляхом поетапного, алгоритмізованого, поступального формування комплексу соціально-правових компетенцій, які в сукупності відображатимуть рівень соціально-правової компетентності випускника (технологічний підхід, компетентнісний підхід). З опорою на окреслені аспекти і мають вибудовуватися концептуальні засади моделювання процесу формування у майбутніх соціальних працівників соціально-правової компетентності.

Джерела та література

1. Бермус А. Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании / А. Г. Бермус // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005.
2. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : монографія / Р. Х. Вайнола; за ред. С. О. Сисоевої. – Запоріжжя: Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2008. – 460 с.
3. Карпенко О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти : дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Карпенко Олена Георгіївна; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2008. – 546 с.
4. Новиков А. М. Постиндустриальное образование / А. М. Новиков. – М. : Издательство «Эгвес», 2008. – 136 с.
5. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / П. И. Образцов. – СПб. : Питер, 2004. – 268 с.

6. Світлична В. В. Освітній простір в умовах глобалізації: парадигмальний плюралізм і перспективи інтеграції / В. В. Світлична, Т. О. Чистіліна // Гуманітарний часопис. – 2013. – № 2. – С. 83–92.
7. Філософія освіти : навч. посібн. / За заг.ред. В. Андрущенко, І. Передборської. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 329 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.
9. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности. Методологические проблемы современной науки / Э. Г. Юдин. – М. : Наука, 1978. – 391 с.

References

1. Bermus A. G. Problemy i perspektivy realizatsii kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii / A. G. Bergmus // Internet-zhurnal «Eydos». – 2005.
2. Vaynola R. H. Osobistsniy rozvitok maybutnogo sotsialnogo pedagoga v protsesi profesynoyi pidgotovki : monografiya / R. H. Vaynola; za red. S. O. Sisoeyov. – Zaporizhzhya, 2008. – 460 s.
3. Karpenko O. G. Profesiyna pidgotovka maybutnih sotsialnih pratsivnikiv v umovah universitetskoyi osviti : dis... d-ra ped. nauk : 13.00.04 / Karpenko Olena Georgiyivna; Natsionalniy pedagogichniy universitet imeni M. P. Dragomanova. – Kiyiv, 2008. – 546 s.
4. Novikov A. M. Postindustrialnoe obrazovanie / A. M. Novikov. – M. : Izdatelstvo «Egves», 2008. – 136 s.
5. Obratsov P. I. Metody i metodologiya psihologo-pedagogicheskogo issledovaniya / P. I. Obratsov. – SPb. : Piter, 2004. – 268 s.
6. Svitlichna V. V. osvitniy prostir v umovah globalizatsiyi: paradigmalniy plyuralizm i perspektivi integratsiyi / V. V. Svitlichna, T. O. Chistilina // Gumanitarniy chasopis. – 2013. – # 2. – S. 83–92.
7. Fillosofiya osviti : navch. posibn. / Za zag.red. V. Andruschenka, I. Peredborskoy. – K., 2009. – 329 s.
8. Fitsula M.M. Pedagogika vischoyi shkoli : navch.posib. / M. M. Fitsula. – K., 2006. – 352 s.
9. Yudin E. G. Sistemniy podhod i printsip deyatelnosti. Metodologicheskie problemyi sovremennoy nauki / E. G. Yudin. – M., 1978. – 391 s.

Лисовец Олег. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ. В статье рассматриваются методологические основы организации процесса формирования социально-правовой компетентности будущих социальных работников в условиях современного университетского образования. Установлены общие закономерности и мировоззренческие позиции относительно сущности социального образования в условиях современной образовательной парадигмы высшей школы. Охарактеризованы основные методологические подходы (системный, деятельностный, личностно-ориентированный, контекстный, синергетический, технологический, компетентностный) в организации процесса формирования социально-правовой компетентности будущих социальных работников. Осуществлена интеграция концептуальных идей данных методологических подходов для целостного представления об изучаемом явлении.

Ключевые слова: социально-правовая компетентность, образовательная парадигма, методологический подход, системный подход, деятельностный подход, личностно-ориентированный подход, контекстный подход, синергетический подход, технологический подход, компетентностный подход.

Lisovets Oleg. METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF ORGANIZATION OF THE PROCESS OF FORMATION OF SOCIAL AND LEGAL COMPETENCE OF FUTURE SOCIAL WORKERS. In article methodological foundations of the organization of the process of forming the social and legal competence of future social workers in the conditions of modern university education are covered. Established the general laws and ideological positions concerning the essence of social education in the conditions of the modern educational paradigm of higher education. Described the main methodological approaches (system, activity, personal oriented, contextual, synergetic, technological, competence) in the organization of the process of forming the social and legal competence of future social workers. Realized the integration of conceptual ideas of the above-mentioned methodological approaches into the holistic representation of the phenomenon under study.

Keywords: social and legal competence, educational paradigm, methodological approach, system approach, activity approach, personal oriented approach, contextual approach, synergetic approach, technological approach, competence approach.

Стаття надійшла до редколегії 23.02.2018 р.